

урахуванням того, щоб кожен об'єкт, зафіксований на вузловому знімку, був чітко зорієнтованим по відношенню до оглядового. Для цього в кадр доцільно захватити предмети які можуть бути орієнтирами для локалізації вузлового зображення у просторі місця дорожньо-транспортної події. Іноді у якості вузла може бути зафіксована група об'єктів.

Список використаних джерел

1. Кофанов А.В. ,Кобилянський О.Л. Криміналістична фотографія : навчальний посібник. К., 2006. 389 с.
2. Разумов Э.А. Молибога Н.П. Практическое руководство по осмотру места происшествия: теория, тактика, техника : учеб.-практ. пособ. / за ред. И.П. Красюка. К., 2015. 750 с.
3. Кобилянський О.Л. Літвінова О.В. Криміналістична фотографія : практикум. К.: УкрДГПІ, 2017. 100с.

Лук'янчиков Борис Євгенович,

старший викладач відділу підготовки прокурорів з процесуального керівництва та криміналістичного забезпечення досудового розслідування, інституту спеціальної підготовки Національної академії прокуратури України, кандидат юридичних наук, доцент

Яковлєв Олександр Вікторович,

викладач відділу підготовки прокурорів з процесуального керівництва та криміналістичного забезпечення досудового розслідування, інституту спеціальної підготовки Національної академії прокуратури України

УЧАСТЬ СПЕЦІАЛІСТА ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ ПОВ'ЯЗАНИХ З ДОВЕДЕННЯМ ОСОБИ ДО САМОГУБСТВА

Державна служба статистики повідомляє, що у 2017 році в Україні самогубство вчинили 6 488 людей, а від січня до жовтня 2018 року більше 5,4 тисячі людей [1]. Причини які призводять до самогубства різноманітні, одна з них передбачена Кримінальним кодексом України ст. 120 Доведення до самогубства. Так, у 2017 році було зареєстровано 109 таких злочинів, у 2018 – 114, а лише за вісім місяців поточного року вже 92 [2]. З'ясування даного питання покладається на слідчого. В процесі огляду місця події,

використовуючи необхідні спеціальні знання, може бути отримана інформація, що дозволить дійти висунути версію про причину самогубства.

Як свідчить практика, на початку розслідування виникає дві ситуації. Перша – про доведення до самогубства повідомляє потерпілий, якщо він залишився живим, або передсмертне повідомлення (паперове або електронне), або його близькі родичі, друзі.

Друга – інформацію про доведення до самогубства отримує безпосередньо слідчий із слідів досліджуючи труп та оточуючу обстановку на місці події.

Успіх у розслідуванні злочинів даної категорії залежить від фахової підготовки слідчого, його вміння застосовувати спеціальні знання і прилади, новітні методичні рекомендації, щодо проведення слідчих (розшукових) дій як самостійно, так і залучати для цього відповідних спеціалістів. Спеціалісти спроможні визначити спосіб самогубства і причини смерті, кількість осіб які перебували поряд, чи власноруч написана передсмертна записка, розтлумачити відомості, які містяться в медичній картці потерпілого, та інших документах.

Тактика огляду місця події при розслідуванні доведення до самогубства, в першу чергу, залежить від того, яка слідча ситуація склалася на момент його проведення. Тобто, чи живий потерпілий та чи у притомному стані він знаходиться, чи на місці події виявлено труп. У випадку, коли потерпілий живий, незалежно чи при свідомості він, першочерговим завданням є надання медичної допомоги, а вже потім проводити невідкладні слідчі (розшукові) дії. У випадках, коли потерпілий може і бажає брати безпосередню участь в ході огляду, цим треба скористатися. Пояснення потерпілого щодо минулої події, сприятимуть пошуку слідів та інших речових доказів.

У випадках одночасних масових суїцидів (неповнолітніх, на релігійному ґрунті і т.д.), необхідно визначити особу, яка може повно описати подію та показати як усе відбувалося в дійсності. З рештою учасників необхідно провести слідчий експеримент у формі перевірки показань на місці. Це дозволить порівняти отримані дані та перевірити їх на відповідність дійсності). Вирішуй сам.

У випадках, коли потерпілого допитують у лікарні варто з'ясувати локації місць події, їх особливості, які мають значення для проведення оглядів, (місця де відбувалися погрози, і місця вчинення суїциду).

Під час огляду потрібно визначити та зафіксувати насамперед локацію і характер місця події (місце мешкання потерпілого (приватний чи багатоквартирний будинок), недобудова, гараж та інше, відкрите місце: в межах населеного пункту, пустир, промзона, парк, ліс).

Об'єктами пошуку та аналізу при огляді є залишені, або загублені потерпілим засоби, знаряддя злочину, наприклад: побутові предмети: ніж, мотузка, інструменти і т.д.; зброя: вогнепальна, холодна і т.д.

У випадку заподіяння самогубства шляхом отруєння увагу необхідно звернути на посуд із залишками їжі, блювотні маси, ліки, хімічні речовини, розчинники, включену газову плиту, закриті засувки системи опалення, і т.і.

Організувати пошук слідів-відображень: рук (на посуді, передсмертних записах, записах у щоденниках), ніг, зубів (на недоїдках їжі, недопалках), листів у комп'ютері, соціальних мережах і т.д.).

При огляді одягу в першу чергу потрібно звернути увагу на наявні пошкодження. Задokumentувати їх розташування, розміри, характер країв (рівні, чи нерівні), зафіксувати усі сліди-нашарування (крові, поту, паливно-мастильних матеріалів), які пристали до одягу, а також текстильні волокна, волосся. Одяг обов'язково вилучити та направити на експертні дослідження.

Для проведення огляду потерпілого обов'язково залучити судово-медичного експерта чи лікаря іншої спеціальності. В процесі цієї слідчої (розшукової) дії необхідно насамперед встановити наявність та характер тілесних ушкоджень – ран; саден, синців, слідів дії отруйних речовин, визначити їх розміри, локацію на тілі, мікро накладення сторонніх предметів. З'ясувати, чи міг потерпілий заподіяти їх власноруч. У протоколі описують сліди крові, із вказівкою їх вигляду за механізмом утворення (пательки, краплини, бризки), розмірів та локації.

Окрім зазначених спеціалістів, слідчому в окремих випадках доцільно залучити лікаря-психіатра. Оскільки він в змозі надати допомогу по встановленню в якому стані знаходився потерпілий та підозрюваний, чи не було самогубство наслідком його хворобливої уяви [3, 7]. Інколи, може виникнути необхідність у проведенні посмертної судово-психологічної чи комплексної психолого-психіатричної експертизи [4, 54]. Сумніви в осудності особи з'являються тоді, коли характер злочину свідчить про те, що самогубство могло бути вчинено особою, яка страждає на душевну хворобу або перебуває в стані тимчасового душевного розладу. Інформацію такого характеру отримують за допомогою судово-психіатричної експертизи. Вона призначається у випадках, коли є інформація, що загиблий отримав тяжку контузію, або травму голови, чи хворів на душевну хворобу і саме тому перебував у психіатричному закладі. Але, для її призначення, тобто визначення та формулювання ряду питань, обрання медичного закладу і відповідного спеціаліста слідчому не завадить допомога лікаря-психіатра.

В процесі перевірки версії про самогубство, обов'язково потрібно з'ясувати, чи не є це наслідком психічної хвороби. Спеціаліст на місці події оглядає різні документи, малюнки, аудіо-відеозаписи, листи, щоденники померлого, медичні довідки, знайомиться із свідченнями його рідних, друзів, сусідів і колег по роботі.

Досліджуючи особливості огляду місця події, О. О. Садченко звертає увагу на те, що вони обумовлюються способом злочину, місцем його вчинення та слідчою ситуацією [5]. Метою огляду завжди є відтворення картини минулого, виявлення, фіксація та вилучення слідів події, побудова моделі злочинних дій та інформаційної моделі кожного злочинця, вирішення

питання про те, чи не було інсценування самогубства.

За виявленими на місці події слідам можна зробити припущення про деякі ознаки осіб, що вчинили кримінальне правопорушення. Наявність на місці події засобів вживання наркотиків (порожніх ампул, упаковки та ін.) характерно для злочинців-наркоманів. Мікроволокна та мікрочастки, які залишаються на потерпілому або інших предметах, надають інформацію про об'єкти з якими він контактував (одяг злочинця, мотузка зашморгу). Про причетність до події жінки свідчить почерк, наявність губної помади на недопалках цигарок, бокалах, сліди пальців рук, сліди взуття.

Стать злочинців можна встановити шляхом попередніх досліджень слідів пальців рук, а також біологічною експертизою слідів крові, слини, а також інших біологічних виділень організму людини.

Саме тому, проведення даної слідчої (розшукової) дії вимагає від слідчого ретельної підготовки, та майже поетапного планування, тобто визначається послідовність дій осіб, які будуть брати безпосередню участь у проведенні даної слідчої (розшукової) дії.

Таким чином, можна дійти висновку, що забезпечення процесуальної та криміналістичної якості проведення окремих слідчих (розшукових) дій можна досягти лише за умов належного застосування всього комплексу криміналістичних та медичних знань, тобто із залученням відповідних спеціалістів, які в подальшому нададуть кваліфіковані висновки для прийняття остаточного процесуального рішення у кримінальному провадженні.

Список використаних джерел

1. За рік в Україні більше 5 тисяч людей покінчили життя самогубством URL: <https://tsn.ua/ukrayina/za-rik-v-ukrayini-bilshe-5-tisyach-lyudey-pokinchili-zhittya-samogubstvom-1275564.html> (дата звернення 1.10.19)
2. Генеральна прокуратура України. Статистична інформація. URL: [http://www.gp.gov.ua/ua/stst2011.html?dir_id=104403&libid=.](http://www.gp.gov.ua/ua/stst2011.html?dir_id=104403&libid=) (дата звернення 2.10.2019)
3. Исаенко В. Использование возможностей судебно-психиатрической экспертизы. *Законность*. 1998. №10 (768). С.5-10.
4. Рогальський І. О., Калинюк Н. М. Процесуальні і тактичні особливості залучення лікаря під час проведення слідчих (розшукових) дій. *Медичне право*. 2014 № 2. С. 48-57. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=medpr_2014_2_8 (дата звернення 3.10.2019)
5. Осмотр места происшествия при расследовании отдельных видов преступлений. К. : «НБТ Правник», 2001. С.110-112.